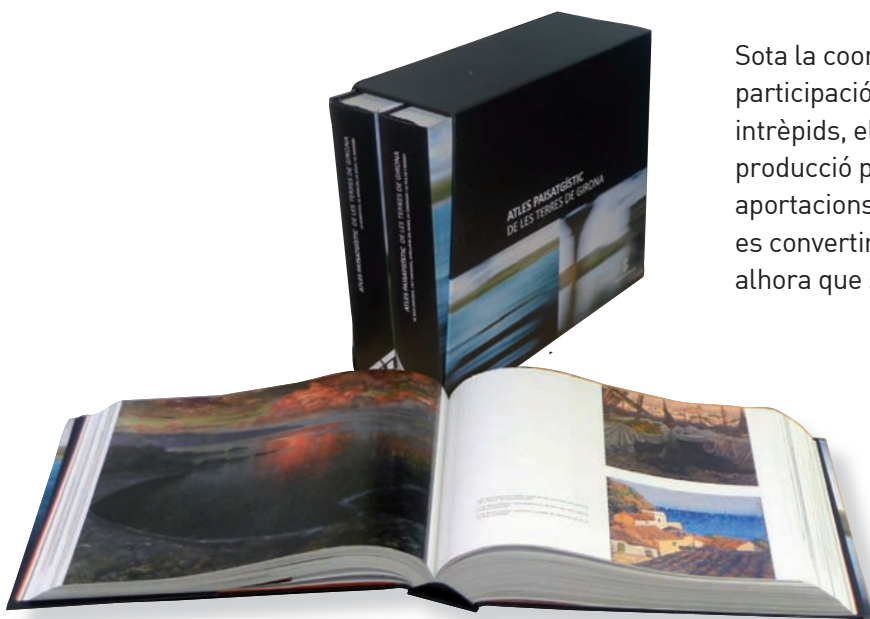

VUIT QUILOS D'ART I PAISATGE

L'ATLES PAISATGÍSTIC DE LES TERRES DE GIRONA,
UN PLAER PER ALS SENTITS I UNA EINA DE CONSULTA

Sota la coordinació de Mariona Seguranyes i amb la participació de catorze autors més i vuit fotògrafs intrèpids, el recull aporta una visió global de la producció paisatgística gironina des de les primeres aportacions de l'Escola d'Olot fins al 1975. A partir d'ara es convertirà en un referent historiogràfic indefugible, alhora que serà un plaer recórrer les seves pàgines.

JOSEP PUJOL I COLL > TEXT

La solidesa material de l'*Atles paisatgístic de les terres de Girona* és comparable a la del projecte: dos volumassos de tapes dures, 1.387 pàgines, més de 800 il·lustracions en bona quadricromia, la implicació decidida d'una institució pública i la paciència sostinguda des del 2005 per autors i editors, pròpia d'atlants atletes. És germà de l'*Atles literari de les terres de Girona*, però l'ha superat en dimensions i complexitat: només de pensar en els drets d'imatge, l'estol de fotògrafs i col·laboradors, els tractes amb 26 museus, la quantitat d'obres d'art inèdites i

en col·leccions privades que hi apareixen, la feïnada ingent s'ha de fer més costa amunt que el *Combregar a muntanya* de Vayreda.

Una topografia de l'art gironí

Com és natural, l'*Atles* organitza la informació territorialment, en aquests cas per comarques, amb la gosadia d'incloure-hi les de Catalunya nord –la continuïtat dels paisatges d'una i

La divisió en comarques depara sorpreses, avantatges i algun inconvenient

altra banda ho justifica, no tant les tradicions pictòriques-. La divisió en comarques depara sorpreses, avantatges i algun inconvenient. L'inconvenient, comencem per aquí, és que separa trajectòries d'artistes, de manera que els dibuixos de Lluís Rigalt, un dels primers representants del paisatgisme romàntic a Catalunya, apareixen escampats per tots els volums. Però justament els tractaments monogràfics són el que aquesta obra transcendeix, aportant així una visió de síntesi que s'agraeix sobretot en comarques que n'havien de menester. Les comarques amb més tradició pictòrica, o una escola aglutinadora, o un nucli artístic potent, és a dir, la Garrotxa, Gironès i

JORDI PUIG

>> **Josep Berga i Boada.**
Sense títol, 1900.
Oli sobre tela,
96,5 x 173 cm.
Col·lecció particular.

els empordans, ja disposaven d'algunes mirades globals, però per a la resta l'*Atles* es converteix en un referent historiogràfic pioner i cabdal.

De sorpreses, n'hi ha a gavadals: l'estada de Mackintosh –sí, l'arquitecte escocès– a l'Alta Cerdanya, per a ell «el país de les fades», per exemple; o la de Sorolla a la platja de Santa Cristina; o la de Mir a les termes Orion, de Santa Coloma de Farners. O l'aparició de dones pintores, rescatades des d'una benintencionada discriminació positiva: rere les conegudes Mela Mutter o Olga Sacharoff, apareixen l'enigmàtica Ramona Blanquells, autora de la primera vista panoràmica de Santa Coloma, les modernistes Lluïsa Vidal i Teresa Vidal a Blanes, o Montserrat Casanova a Campdevàrol.

En aquest tipus d'obres els índexs són primordials, no només per reunificar dispersions, sinó perquè permeten quantificar. Hi guanya de llarg, amb 78 entrades i 19 il·lustracions, Santiago Rusiñol –el gran paisatgista enamorat de Girona, però també de les humides Cerdanya, Ripollès, Garrotxa i Selva–, seguit per Joaquim Vayreda, Rafael Benet, Salvador Dalí, Josep Berga i

Boix, Modest Urgell, Lluís Rigalt, Eliseu Meifrèn, Ramon Martí i Alsina i Josep Mompou. És a dir, Locals, 3 – Visitants, 7. L'excursionisme, el turisme, les segones residències i altres blasmes han estat fonamentals per possibilitar aquestes mirades creatives i foranes sobre el nostre paisatge, ens l'han fet evident i ens han ensenyat a estimar-lo.

Paisatges subjectius

I mentre els ulls d'uns els recreaven, mans d'altri els transformaven. Quan de l'obra d'art es passa al referent, l'*Atles* es converteix en testimoni de les agressions que ha sofert el territori en

De sorpreses, n'hi ha a gavadals: l'estada de Mackintosh a l'Alta Cerdanya, la de Sorolla a la platja de Santa Cristina o la de Mir a les termes Orion, de Santa Coloma de Farners

dos segles, des de mitjan segle XIX fins al 1975, les dues fites temporals del projecte. Val a dir, tanmateix, que els artistes solen tenir una mirada depurativa envers el paisatge, i n'exclouen allò que l'embruta o l'aparta del que volen recrear a la tela. Així, la distància entre allò pintat i algunes desferres territorials es torna encara més brutal. La presència de la fotografia d'artista –gran absent del recull– potser hauria pal·liat aquest contrast. No, qui busqui realisme geogràfic no el trobarà en aquest atlas d'art, sinó en el recent *Paisatges vius, patrimoni natural de les terres gironines*, també editat per la Diputació, una cartografia de la biodiversitat que el complementa.

Si alguna conclusió cal extreure d'una obra on importa més el viatge que el destí, és la que argumenta el doctor Francesc Fontbona: on la societat civil guanya pes, els gèneres naturals, prosaics o realistes pugen, i entre aquests el paisatgisme, mentre els gèneres emfàtics i acadèmics tendeixen a desinflar-se. Avantatges de la perifèria.

Josep Pujol i Coll
és professor i escriptor.